Autor Guste Santini
Nedjelja, 14 Kolovoz 2011 16:33

15. kolovoza 1971. godine odlukom tadašnjeg predsjednika Nixona američki je dolar prestao biti zamjenjiv za zlato. Američki je predsjednik znao da je FED godinama tiskao novca daleko više dolara nego što je to bilo dopustivo temeljem raspoloživih zlatnih podloga, te Sporazumom iz Bretton Woodsa. Eurodolar, prethodnik petrodolara, već je imao svoju reputaciju. Da li će američki dolar ostvariti još koju metamorfozu ostaje da vidimo.

Svijetsko gospodarstvo pred četrdeset godina obilježili su fiksni tečajevi valuta prema dolaru koji je bio zamjenjiv za zlato, pa, prema tome, i sve ostale tadašnje konveratibilne valute bile su preko dolara zamjenjive za zlato. Američki tiskarski je stroj bio do te mjere „učinkovit“ da ostale razvijene zemlje nisu mogle prtiti njegovu učinkovitost, odnosno, što je isto, smanjilo se je povjerenje u američki dolar, s jedne strane, i, s druge strane, zemlje koje su bile tijekom Drugog svijetskog rata razrušene, oporavile su svoja gospodarstva i, što je posebno važno, već niz godina financirale ustrajne i rastuće deficite SAD-a. Drugim riječima, njihova je tadašnja poslušnost iskazivana kumuliranjem američkih dolara u trezorima njihovih centralnih banaka.

Pojedine su zemlje različito reagirale. Velika je britanija pristupila tiskarskom stroju, Njemačka s obzirom na iskustva dvadesetih godina dvadesetog stoljeća ponašala se je „kao da se ništa nije promjenilo“, dakle konzervativno. Naftna kriza iz 1973. godine prekinula je „praksu“ susdržanog tiskanja nacionalne valute uz neke izuzetke od kojih svakako valja izdvojiti: Njemačku, Švicarsku, Nizozemsku i Japan. Posebno je značajan Japan koji je Prvi naftni šok „iskoristio kao razvojnu šansu“, dakle, dodatno dinamizirao gospodarski razvoj; po mome mišljenju, s obzirom na uvjete koji su tada vladali, najimpresivnije godine japanskog gospodarstva.

Petrodolari, nastali uslijed eksplozije cijena nafte, konačno su rezultirali kreditnim krizama kojima je predhodila stagflacija (stagnacija gospodarstva + inflacija). Fiat novac je pokazao kako inflacija uvijek ne potiče razvoj već ga ponekad zaustavlja. Stvoreni su svi uvjeti za slavan povratak Miltona Friedmana i njegove religije – monetarizam koji je vladao do kraja prvog desetljeća ovog tisućljeća.

Tako nakon četrdeset godina imamo nove (zapravo stare iz dvadesetih godin prošlog stoljeća) priče o politici osiromašenja susjeda zbog deprecijacije nacionalne valute. Razvijeni propagiraju neoliberalizam i slobodnu trgovinu kako bi se bogati dodatno razvili uvjeravajući manje razvijene

zemlje da je to u njihovom interesu. Mudre zemlje – gle čuda opet: Njemačka, Švicarska, Nizozemska, Japan, ali sada i Kina te ostala brzorastuća gospodarstva – vode brigu o svojim odnosima s inozemstvom što je vidljivo po saldu na tekućem računu platne bilance. One ostvaruju suficite deprecirajući nacionalnu valutu, izvoze nacionalnu štednju, postaju kreditorima onim drugim zemljama koje ostvaruju deficite aprecirajući nacionalnu valutu, uvoze nacionalnu štednju iz inozemstva, postaju dužnici. Jaz između suficita i deficita se širi koji u ovom globaliziranom svijetu nije moguće potezom pera zaustaviti. Kako je diferencijacija među njima trajala desetljećima tako će eventualno poboljšanje krvne slike, zemalja dvostrukih i trostrukih deficita, u najboljem slučaju, trajati jednako toliko.

I tu postoje razlike. Naime, razvijene zemlje koje su „vlasnici“ multinacionalnih korporacija mogu tražiti/kupiti moliti svoje, do jučer, favorite, zbog kojih su i zagovarale globalizaciju, ali to košta kao što je pokazala postojeća kriza. U onoj mjeri u kojoj multinacionalne korporacije „vrate“ dio poslovne aktivnosti u matične zemlje rezultirati će još nepovoljnijim stanjem u manje razvijenim zemljama, što bi zagovornici inozemnih investicija svakako morali imati u vidu prilikom zagovaranja njihovog dolaska. Neokolonijalizam i kapital odnos nužno stvaraju te i takve odnose kao pretpostavkua svoje oplodnje – opstanka.